

Krátký přehled Steinitzova života

Wilhelm Steinitz se narodil 17. května 1836 v Praze. Mládí prožil jako většina dětí chudých rodičů v početné rodině. Ve škole vynikal a rychle zvládal učivo, byl ale churavý a často nemocný. Přáním jeho zbožných rodičů bylo, aby se stal rabínem. Ve věku třinácti let byl v rodném městě mezi svými vrstevníky nejlepším znalcem Talmudu, ale jeho chlapecká záliba a zjevný talent pro matematiku nakonec zvítězily a od rodičů dostal souhlas, aby svá studia dokončil na polytechnické universitě ve Vídni.

Ve dvanácti letech se Steinitz naučil od svého spolužáka hrát šachy. Koupení šachovnice a figurek však bylo nad jejich finanční možnosti, a proto si chlapi vyřezali figurky ze dřeva na podpal a šachovnici si namalovali na karton papíru. Jeho profesor hrával po večerech šachy a Steinitz ho sledoval. Jednoho dne profesorovi nepřišel soupeř, a tak svému žákovi umožnil, aby si s ním zahrál. Steinitz vyhrál všechny partie. Dalšího dne přišel profesorův obvyklý soupeř, který si se žákem vyzkoušel své schopnosti a to se stejným výsledkem. Když se o tom doslechl jeden z nejlepších pražských hráčů, nabídl mladému Steinitzovi, že si s ním zahraje, ale ubránil se mu jen velmi těžce. Mladý nadšenec od té doby věnoval hodiny svého volného času tvrdé praxi. Jednou týdně chodil do kavárny, kde se scházeli šachisté, a zdokonaloval se hrou proti nejlepším hráčům. Nejdříve neměl úspěchy, ale brzy začal být považován za silného hráče.

Ve věku dvaceti let odjel Steinitz do Vídně, kde se zapsal jako student na Polytechnický Institut. Jeho život byl trnitým životem chudého žáka, který si musel vydělávat na živobytí a studium pomocí soukromých lekcí. Navíc byla jeho studia značně ztížena plicními a očními problémy. Nějaký čas také pracoval pro jedny přední vídeňské noviny, ale i této práce musel kvůli problémům se zrakem zanechat.

Koncem roku 1858 došlo k události, která měla dalekosáhlé důsledky. Steinitz jednoho dne náhodou zašel do Café Römer, kde se v té době uskutečňovala setkání předních šachových hráčů. Složitá pozice v jedné z partií, které se tam hrály, okamžitě vzbudila jeho zájem, takže se nakláněl tak dychtivě vpřed, že udeřil do lokte jednoho z diváků. Ten vzhlédl, a když viděl mladíka s bledou tváří a v ošuntělých šatech, napůl opovržlivě se zeptal: „Hrajete šachy?“ „Ach, ano,“ odpověděl Steinitz, „a umím také hrát naslepo.“ Vzhledem k vetřelcovu rozrušení a také, aby se na jeho účet pobavili, vybrali hráči Steinitzovi za soupeře nejsilnějšího z hráčů, který byl přítomen. A Steinitz nejenže vyhrál, ale vyhrál skvělým způsobem. Ten den ale nedosáhl jen vítězství ve hře, nýbrž získal si i nadšené přátele a obdivovatele a hned následující večer byl představen ve Vídeňském šachovém klubu, kde si okamžitě získal vážnost díky neobyčejné síle a skvělé hře. Ačkoliv byl úplným nováčkem, získal v přeboru klubu téhož roku třetí cenu a předčili jej jen slavný Hamppe a další matador Jenay. Následující rok byl Steinitz druhý a Hamppe opět první, ale v roce 1861 již vyhrál Steinitz, který prohrál jen jednu partii ze 34. Od té chvíle se stal uznávaným rakouským mistrem. Mezitím se

zcela věnoval šachu, hrál v klubu i na jiných místech, kde měl většinou šance hrát s různými lidmi. V dnešní době by si již nikdo nemohl vydělávat hraním šachu na sázky, ale Steinitz již dále nemohl chodit spát bez večere nebo nosit v zimě letní oblečení. Jeho mimořádný důvtip byl velmi přitažlivý, takže mu nikdy nechyběli soupeři a jeho šachovnice byla stále obklopena diváky. Celý šachový svět v té době vzpomínal na Morphyho a hrát jako velký Američan bylo cílem každého. Později se Steinitz o svém dřívějším stylu vyjádřil takto: „Nehrál jsem, abych hned vyhrál, ale abych obětoval figuru.“ Steinitzův nezávislý a neohrožený přístup, který ho tak proslavil, když byl na vrcholu své slávy, se formoval po celý jeho život. V době, kdy žil ve Vídni, míval Steinitz velmi lukrativního zákazníka, jímž byl Gustave Epstein, jeden z nejbohatších bankéřů rakouského hlavního města. Jednou byla pozice neobyčejně složitá a mladý expert ji studoval déle než bývalo obvyklé, takže Epstein zamumlal něco jako „No!“ Po chvíli dosáhl Steinitz převahu, načež bankéř začal hluboce a dlouho přemýšlet, dokud ho Steinitz nepřerušil a nezamumlal: „No!“ „Pane, nezapomeňte, kdo jste vy a kdo jsem já,“ rozzlobeně podotkl Epstein, ale Steinitz bleskurychle odpověděl: „Na burze jste Epstein vy a já Steinitz, ale za šachovnicí jsem Epstein já a vy Steinitz.“

Roku 1862 byl Steinitz vybrán, aby reprezentoval Rakousko na mezinárodním turnaji konaném během Světové výstavy v Londýně. Doprovázen mnoha přáními rakouských přátel nesl s sebou také početné doporučující dopisy, z nichž však žádný nedoručil, protože nechtěl být nikomu zavázán.

Londýnský turnaj se stal výchozím bodem jeho vrcholné šachové kariéry. Až do té doby byl známým vídeňským hráčem, ale od té doby se stal významným evropským hráčem, což jej také zařadilo mezi přední světové mistry. V turnaji byl Steinitz šestý po Anderssenovi, Paulsenovi, Owenovi, McDonnellovi a Duboisovi. Ale Anderssen prohlásil, že Steinitz sehrál nejlepší partii turnaje. Díky tomu a také díky skvělé hře v některých partiích si vysloužil přezdívku „Rakouský Morphy“. V následujících letech porazil postupně v zápasech mistry, kteří byli v tomto turnaji před ním, a po dalších 31 let neprohrál (za vyrovnaných podmínek) jediný zápas, což je něco neslýchaného. Zápas s Anderssenem se konal v Londýně v červenci r. 1866. Neoficiální mistr světa hrál skvěle, ale Steinitz vyhrál v poměru 8:6. V zápase se neformálně hrálo o titul mistra světa. Ten od té doby držel Steinitz 28 let, dokud ho neztratil v zápase s mladým Laskerem.

Méně štěstí měl Steinitz v turnajové hře. V Paříži roku 1867 byl třetí za Kolischem a Winawerem. Ale podle turnajových podmínek, podle nichž se remízy počítaly oběma hráčům jako prohry, se dělil o druhou cenu s Winawerem. V Baden-Badenu roku 1870 vyhrál Anderssen, který Steinitze předstihl o půl bodu.

Steinitz postupně úplně změnil své hry. Ze stylu brilantního, ale ne bezpečného, se později stal bezpečný, ale ne brilantní. Z odvážného a impulzivního hráče se Steinitz stal opatrným a rozvážným. Jeho cílem bylo hromadění malých výhod, vyhýbal se útoky na krále a snažil se spíš o vítězství v koncovce. Zatímco jeho partie ztratily pro běžné publikum mnoho ze své přitažlivosti, začali je více oceňovat znalci a začaly se stávat neocenitelným zdrojem poučení. Úspěch jeho nového stylu byl prostě fenomenální. Na turnaji výročního setkání Britské asociace

Vybrané partie

1. Steinitz – Barnes T., Londýn 1862

Sicilská hra

1. e4 c5 2. Jf3 e6 3. Se2

Běžnými pokračováními jsou zde 3. d4 nebo 3. Jc3, ale Steinitz vždy rád volil neprošlapané cesty. Jeho přístup k této partii je zcela originální a geniální.

3... g6

To není v souladu s předchozím tahem. Královské fianchetto je v sicilské hře možné jen tehdy, pokud pěšec „e“ netáhl vůbec nebo naopak šel ob dvě pole na e5. Jinak, jak je tomu v našem případě, bude mít černý slabinu na d6. Steinitz okamžitě zaměřuje své zbraně proti zranitelnému místu v soupeřově pozici.

4. 0-0 Sg7 5. Jc3 a6

Tím se černý brání proti 6. Jb5. Ale jezdec se na d6 hrozí dostat také přes e4.

6. e5 f5

Černý platí pokutu za své výstřední zahájení. Kromě střelce na g7 nemá vyvinutu ani jednu figuru a jeho pěšci jsou oslabeni.

7. b3 Jh6 8. Ja4 Dc7 9. Sa3 Sf8

Tím černý přiznává, že jím zvolené zahájení bylo vyvráceno.

10. d4

Bílý pokračuje v tlaku se železnou důsledností. Po 10... cxd4 11. Sxf8 by černý přišel o možnost rošovat. Navíc po brání střelce by přišlo 12. Dxd4 s možnou hrozbou Dd4-h4.

10... b6 11. dxc5 bxc5 12. Dd2

To je nepřímý útok na pěšce c5, protože hrozí 13. Jxc5 Sxc5 14. Sxc5 Dxc5 15. Dxb6.

12... Jf7 13. Dc3 Jc6 14. Vfe1

Tímto tahem bílý prokazuje mimořádně hluboké pochopení pozice.

14... Jfxe5 15. Jxe5 Jxe5 16. Sc4 Jxc4

Černý měl raději ustoupit jezdcem na f7, ale zřejmě si neuvědomil nebezpečí, které mu hrozí.

17. Dxb6 Jxa3 18. Dxb7 Dc6

Bílý hrozil hrát 19. Vxc6+.

19. Vad1

To je vynikající tah, který znehybňuje černého krále, protože po 19... Kd8 by přišlo 20. Df7 s následujícím 21. Vxe6. Po 19... Se7 20. Dxc6+ by černý opět nemohl ustoupit králem na d8 vzhledem k hrozcímu matu po 21. Vxe6.

19... d5 20. Jb6

Smyslem této jemně koncipované oběti je odvést dámu od krytí pěšce d5.

20... Dxb6 21. Dxc6+ Kd8

Po 21... Ke7 22. Vxd5 by byl černý král zcela odříznut od dámského křídla.

22. Df6+ Kc7

Po 22... Se7 by následovalo 23. Vxd5+ Sd7 24. Dh8+ atd. Smysl předcházející oběti jezdecke je nyní zřejmý.

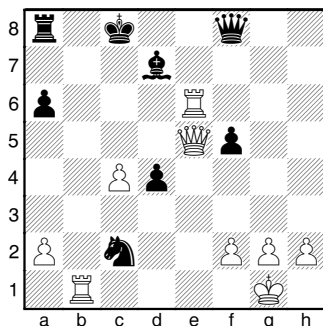
23. Dxf8 Dd6

To černou pozici příliš nezlepšuje. Útok bílého strávil svou sílu a černý král je jakž takž v bezpečí. Zdá se, že se nedá nic namítnout proti 23... Jxc2.

24. Dg7+ Sd7 25. c4 d4

Tím chce černý zabránit ztrátě jezdecke po Df6-b2. Nicméně 25... Jc2 by k tomuto účelu sloužilo lépe. Po tahu v textu je partie nenávratně ztracena.

26. b4! Jc2 27. bxc5 Dxc5 28. Vxe6 Df8 29. De5+ Kc8 30. Vb1!

30... Jb4

Po 30... Sxe6 by bílý vyhrál následujícím způsobem: 31. Dxe6+ Kc7 32. Db6+ Kd7 33. Db7+ Kd6 (nebo také 33... Ke6) 34. Vb6+ Ke5 35. g3 s hrozbami matu 36. f4# a 36. Dd5#.

31. Vf6 De8 32. Dc5+ Jc6 33. Vf8

A bílý vyhrál.

Index partií

Ukazatel Steinitzových soupeřů

- Anderssen – 16, 28, 29
Bardleben von – 67
Barnes – 1
Belaveff – 15
Bird – 12, 27
Blackburne – 31, 32, 35
Cairns – 33
Čigorin – 53, 56, 57, 58, 59
Deacon – 7
Dubois – 4
Fleissig – 37
Fleming – 60
Golmayo – 52
Gunsberg – 54, 55
Hanham – 66
Hirschfeld – 5
Jasnogrodsky – 65
Kockelkorn – 34
Labatt – 42
Lasker – 61, 62, 63, 64, 68, 71
Loyd – 17
Mackenzie – 43, 44
Martinez – 41
Mason – 46
McDonnell – 13, 14
Meelen Van der – 11
Monk – 33
Mongredien – 3
Neumann – 19
NN – 6, 9, 10
Paulsen – 21, 22, 39
Pillsbury – 69, 70
Robey – 2
Rock – 8
Rosenthal – 30
Showalter – 72
Schwarz – 38
Simonson – 45
Vasquez – 51
Vere De – 23
Wallace – 33
Weiss – 36
Wemmers – 34
Winawer – 18, 40, 47
Wisker – 20
Zukertort – 24, 25, 26, 48, 49, 50

Ukazatel zahájení

- Královský gambit – 2, 5, 7, 10, 11,
14, 15, 16, 25, 27, 45, 65
Vídeňská hra – 17, 32, 34, 35, 60
Steinitzův gambit – 19, 21, 26, 43
Ruská hra – 6, 69, 70
Ponzianiho hra – 20
Italská hra – 4, 9, 24, 64, 66, 67
Evansův gambit – 8, 41
Hra tří jezdců – 22, 30, 40, 44
Španělská hra – 29, 31, 47, 49, 56,
57, 58, 61, 62, 71
Skandinávská hra – 3
Francouzská hra – 12, 18, 33, 36, 37,
38, 51, 52, 72
Sicilská hra – 1, 13, 23, 39
Dámský gambit – 28, 48, 50, 53, 54,
59, 63, 68
Dámským pěšcem – 46
Dámská indická – 55
Birdova hra – 42

Obsah

Wilhelm Steinitz.....	3
Předmluva	5
Krátký přehled Steinitzova života.....	6
Vybrané partie	13
Index partií	93
Redakční poznámka	94
Obsah	95